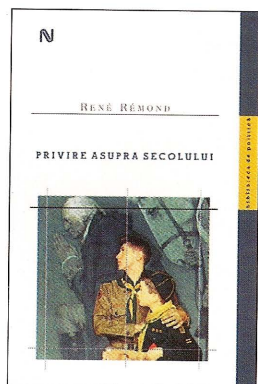

ISTORIE

*Un bilanț
secular***René Rémond**
Privire asupra secolului
Editura Nemira, 2008

16,99 lei

*traducere din limba
franceză Ion Doru Brana*

Moda bilanțurilor seculare părea să fi trecut odată cu îndepărtarea de momentul fatidic al anului 2000. Exemplul acestui volum ne arată că, uneori, asemenea lucrări se citesc chiar cu un mai mare folos după scurgerea câtorva ani, mai ales când sînt scrise de un specialist de înaltă clasă, care îmbină buna cunoaștere a istoriei cu o îndelungată deprindere de a observa societatea. După o primă ediție în 2000, autorul (n. 1918) a mai apucat să adauge la ediția a II-a o postfață, datată decembrie 2006, cu doar patru luni înainte de decesul său survenit în aprilie 2007. Or, una dintre calitățile cele mai importante ale acestui eseu este capacitatea de a contextualiza diversele abordări, inclusiv propriile puncte de vedere. Demersul lui René Rémond începe, astfel, cu considerații despre relativitatea cronologiilor și se încheie cu o auto-evaluare prin care autorul reia discuția despre perspectivele lumii la începutul noului secol.

În judecata sa asupra veacului al XX-lea, René Rémond pornește de la distincția dintre prima jumătate a acestuia, dominată de cele două războaie mondiale, și perioada de după 1945. El pledează pentru rolul fondator al anului 1914, considerînd că prea multă vreme al doilea război mondial l-a eclipsat pe primul, care a avut totuși rolul de a fi o răspîntie a istoriei, purtînd într-un fel „răspunderea pentru tot ce s-a întîmplat de atunci încoace: revoluția bolșevică și cei șaiszeci și doi de ani de regim sovietic, apariția fascismului în Italia, ascensiunea național-socialismului în Germania și instaurarea celui de-al Treilea Reich“. Desigur, opțiunea pentru momentele de început și de sfîrșit – 1914 și 1989 – trădează preferința autorului pentru istoria politică și, totodată, o

concepție europocentrică; poate că, din punctul de vedere al lui Dumnezeu Tatăl, secolul XX ar fi fost mai corect definit ca veacul hegemoniei americane, după cum este posibil ca secolul XXI să fie veacul hegemoniei regiunii Oceanului Pacific. Demersul analitic este judicios structurat pe mai multe straturi, pornind de la procesele de mondializare și accelerare a istoriei, continuînd cu ororile (războaiele, tiraniile, apariția SIDA etc.) și realizările secolului (creațiile geniului uman, prelungirea duratei medii de viață, emanciparea femeilor și triumful regimurilor democratice), pentru a încheia într-o notă optimistă, bazată mai ales pe progresele realizate în domeniul relațiilor internaționale: depășirea logicii războiului în Europa după 1945, progresele în realizarea unei Europe unite și instituirea unor norme de drept care prevalează asupra suveranității statelor, cum ar fi drepturile omului sau Tribunalul Penal Internațional de la Haga. Deși multe dintre faptele evocate sînt bine cunoscute, aprecierile lui René Rémond sînt deseori memorabile. El afirmă provocator că, în planul teoriilor politice, secolul XX nu a inventat nimic esențial, ci „a trăit pe fondul pe care l-a moștenit“; în schimb, se arată gata să parieze că „istoria va reține emanciparea femeilor ca faptul social major al celei de-a doua jumătăți a secolului“.

Nu pot încheia fără a menționa unele scăpări ale traducerii. Formularea „nimic nu-i mai rațional, nici mai puțin rentabil dintr-o perspectivă a maximizării profitului decît recurgerea (...) la război“ ar fi trebuit să înceapă cu „nimic nu-i mai puțin rațional“. Totodată, Ludovic al XIV-lea a domnit 72 de ani și nu „șaiszeci și doi“ (traducere eronată din francezul *soixante douze*), iar „tratatul de la Westphalia“ nu a existat, fiind vorba, de fapt, de două tratate încheiate la 24 octombrie 1648 în orașele Osnabrück și Münster din provincia germană Westfalen (rom. Westfalia). Controlul științific al traducerii de către un istoric ar fi fost, neîndoiește, binevenit.

Dincolo de asemenea scăpări, textul lui René Rémond stimulează reflecții și ascute mintea.

Bogdan Murgescu